

ЗАПОВІТ ПОДРУЖЖЯ ЯК НОВЕЛА УКРАЇНСЬКОГО ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Ігнатенко Т.О., курсант юридичного факультету Інституту кримінально-виконавчої служби НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри загально-юридичних дисциплін Інституту кримінально - виконавчої служби НАВС *Губарев С.В.*

Спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) [1].

Поряд із спадкуванням прав та обов'язків за законом, законодавством України передбачено можливість спадкування за заповітом. З прийняттям Цивільного кодексу України у регулюванні майнових правовідносин громадян на випадок смерті з'явився новий правовий інститут - заповіт подружжя [2].

Законодавством передбачено, що подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності [3]. Спільна сумісна власність це - майно, придбане подружжям під час шлюбу, якщо інше не передбачено законом або шлюбним договором, а також майно придбане в результаті спільної праці членів сім'ї, якщо інше не передбачено письмовою угодою між ними. Майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу). Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, а отже і предметом заповіту [4].

Особливістю спільного заповіту є те, що після смерті одного з подружжя цей заповіт змінювати вже не можна. Кожен з подружжя має

право відмовитися від спільного заповіту лише за життя обох, при цьому така відмова підлягає нотаріальному посвідченню [5].

У разі складення спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив, і нотаріус накладає заборону відчуження майна, зазначеного у ньому [6].

Згідно із Законом України «Про нотаріат» ця нотаріальна дія може вчинятися лише державними нотаріусами, а в населених пунктах, де немає державних нотаріусів, посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад [7].

У разі смерті останнього з подружжя право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті. А заборона відчуження успадкованого майна нотаріусом знімається при одержанні повідомлення про смерть другого з подружжя (на підставі свідцтва органу цивільного стану про смерть), що склали спільний заповіт.

Судова практика України на даний час є досить об'ємною та свідчить про те, що подружжя, які складають спільний заповіт, не до кінця розуміють правову суть та наслідки цього інституту спадкового права і його ефективності для того з них, хто пережив другого з подружжя[8].

Беручи до уваги все вищевикладене, ми дійшли до наступних висновків.

Перевагами заповіту подружжя є те, що: 1) майно, яке було спільною сумісною власністю, спадкується тією особою, яка була обрана за домовленістю подружжя; 2) той з подружжя, який пережив, продовжує жити у звичному для нього майновому середовищі.

Проте дану новелу Цивільного законодавства України, навряд чи можна назвати вдалою за наступних підстав:

-зазвичай, подружжя володіє не лише спільним сумісним майном, а й певним майном, яке належить йому на праві приватної власності;

-діюча редакція статті, яка передбачає складення спільного заповіту подружжям, порушує принцип відкликання (скасування) заповіту, що не може вважатися допустимим;

- Конструкція статті 1243 Цивільного кодексу України передбачає, що після смерті одного із подружжя частка у праві спільної сумісної власності переходить до другого з подружжя, який його пережив, та нотаріус накладає заборону відчуження майна, зазначеного в заповіті;

-законодавчо невизначеною залишається доля спадкового майна, на яке було складено спільний заповіт подружжя, після смерті одного з подружжя і накладення на майно заборони, відповідно до вимог ЦК України, якщо особа, яка призначена спадкоємцем у спільному заповіті, також помирає;

- законодавець не дає прямої відповіді, які правові наслідки настануть у випадках, коли після смерті одного з подружжя, шлюб буде визнано недійсним [9].

Отже, закріплення в цивільному законодавстві заповіту подружжя дало можливість забезпечити гарантії недоторканості майна зазначеного в заповіті для обох з подружжя, а також для особи, яка вказана заповідачами. Це також сприяє покращенню родинних відносин та зміцненню інституту сім'ї. Але, в той же час, маючи бажання скласти спільний заповіт подружжя має бути достатньо обізнаним і про його недоліки, які ми вказали вище і які, в найближчий час, сподіваємося, будуть усунені. Тому в нотаріальній практиці на сьогоднішній день склалася ситуація, коли заповіти подружжя практично не посвідчуються, а посвідчуються найрізноманітніші заповіти від кожного з подружжя окремо.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 435-IV.
2. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. І.А. Бірююва, ЮО. Заїки. - К.: КНТ, 2006.
3. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. - Х. : Право, 2011. - Т. 1. - 656 с.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. юл.), Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця. - К., 2005.
5. Цивільне право України: підручник / Є.О. Харитонов, Н.О. Саніахметова. - К.: Істина, 2003.
6. Заїка Ю.О. Заповіт подружжя// Право України - 2004 - №4.
7. Про нотаріат: закон України від 02 вересня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 3425-ХІІ.
8. Дякович М.М. Заповіт подружжя: правове регулювання та аналіз судової практики [Електронний ресурс] / М.М. Дякович. - Режим доступу : <http://mim.com.ua/publikacivi/1-риBlikacivi/32-2010-12-29-16-41-32>.
9. Панчишина С.С. Заповіт подружжя - новела цивільного законодавства України [Електронний ресурс] / С.С. Панчишина. - Режим доступу : <http://my-notary.mfo/informacia/statt/zapov.html>.